

За началото на манастира преданието, записано отъ вѣнъ на църковния корнизъ, гласи:

„Перво созданъ храмъ сей въ имя Троице светѣй Кжпиновскаго обителя Чудотвореца Нѣкола светителя въ лѣто господне 1228, обновление храма въ 1835 година“.

Ако приемемъ, че датата 1228 е взета отъ стара манастирска църква, ние стигаме царуването на Ивана Асена II (1218 — 1241 г.). Надписътъ, както четещтъ вижда, за възобновението на църквата въ 1835 год., сир. 607 години по-късно, хвърля голѣмо съмнение за точностъ и историческа достовѣрностъ за годината, въ която се е появилъ манастирътъ.

Наистина, царъ Иванъ Асенъ II билъ голѣмъ черковникъ. Споредъ запазенитѣ отъ него грамоти, Асенъ II покровителствувалъ светитѣ манастири, въ които се е пазѣло и развивало писмо, четмо и набожностъ. Той надарявалъ сжщитѣ сѣ имоти (земи, гори, воденици и т. н.) за тѣхна издрѣжка. Преданието казва, че царътъ е надарилъ и Кжпиновския манастиръ съ пространни гори и пасища. Това е много вѣроятно, защото ние знаемъ, че близкитѣ до него села въ турско време били султански и вакѣфски, което значи, че землището имъ е било царско и държавно отъ българско време. Освенъ това, намиратъ се следи, по които може да се мисли, че манастирътъ е сжществувалъ отъ старо време. Красивото мѣсто и проломътъ на рѣката оправдаватъ такова предположение.

Лжкатушниятъ залесенъ проломъ на рѣка Дрѣнта се отличава съ особени бележителности и красоти. Водата има добъръ наклонъ и дѣното на рѣката е широко, набръчкано, чисто измито отъ буйната вода. Красиви стѣлбовидни тераси (прагове) се редятъ отъ край до край. Скалитѣ сж сиви или сини и бръчкитѣ, где по гжсто, где по рѣдко, се редуватъ отъ брѣгъ до брѣгъ, като вълнитѣ на морето. Въ началото при манастиря има великолепенъ водопадъ, чийто скокъ се чува отъ 7—8 километра въ тихо време.

На времето коларски пжтъ въ вития проломъ мжчно се подържалъ, защото буйната вода подкопавала брѣговетѣ и отвличала всичко. Въ римско време пжтътъ е минавалъ горе по билото, между рѣкитѣ Дрѣнта и оная, що иде отъ Харваловци. Следи отъ този пжтъ се срещатъ и днесъ по нѣкои мѣста. Въ българско време се правили опити да се прокара пжтъ въ пролома съ разсичане нѣкои скали по брѣговетѣ. Въ турско време пжтътъ се е подържалъ отъ раитѣ, които се ползували съ привилегии. Въ пролома стърчатъ останки отъ два камени моста. Найсетне *Митхадъ наша* разширилъ платното на коларския пжтъ и построилъ съ помощта на българитѣ майстори камененъ здравъ мостъ въ 1867 г.

Посрѣдъ пролома извира твърде лѣковита сѣрна вода. Мѣстнитѣ жители, съ свои срѣдства, разкрили скромно бе-